

USA som medlare

En fallstudie i konflikten mellan Israel och Palestina från och
med 1991

Vera Atarodi
Jesper Söderblom

Abstract

Konflikten mellan Israel och Palestina är en konflikt som har visat sig vara extremt svårlöst och komplex. Ett antal olika utomstående parter har sedan konfliktens början verkat för fred i området. USA har sedan början av 1990-talet agerat som den huvudsakliga medlaren i konflikten. Den amerikanska medlingsstrategin har förändrats med årens gång och har mött såväl bra som dålig kritik. Problem som uppstått utanför den amerikanska kontrollen är en stor opposition mot en fredlig lösning i det konfliktdrabbade området, både hos israelerna och hos palestinierna. I följande uppsats presenteras problematiken med den amerikanska medlingen som en konfliktlösning. Peter Wallensteens teori gällande medling och inblandning av tredje part i en konflikt presenteras och knyts an till i uppsatsen.

Konfliktlösningsmetoder, medling, USA, Israel, Palestina
Antal ord: 9375

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	1
1.2 Metod och material	2
1.3 Förklaringar och förkortningar	3
2. Bakgrund	4
2.1 Konflikten	4
2.2 Historisk bakgrund till konflikten	5
2.3 Osloprocessen	6
3. Teori	9
3.1 Wallensteens teorier	9
3.1.1. Wallenstein om USA som tredje part och medlare	10
3.2 Andra teorier om medling	11
4. USA som medlare	14
4.1 Vägen till Osloprocessen och konsekvenserna	15
4.2 Trilateral diplomati	16
4.3 Nutid och framtid	17
5. Diskussion	19
6. Referenser	23

1. Inledning

Sedan början av konflikten mellan Israel och Palestina har, i och med den israeliska staten utropade sin självständighet 1948, läget allt sedan varit mer eller mindre ostabilt i regionen. Konflikten parter är Israel på ena sidan, med dess judiska befolkning och Palestina på andra sidan, med en arabisk muslimsk befolkning, men konflikten har alltid haft någon typ av anknytning till en utomstående part. Dels har Palestina ofta fått stöd av kringliggande arabstater som Egypten och Syrien, dels har stater som f.d. Sovjetunionen och Frankrike varit Israels militära bundsförvanter under viss tid sedan statens självständighet. Under mitten av 60-talet började Israel få en närmare relation till USA men det var inte förrän i början på 1990-talet som USA tog sig an rollen som medlare i konflikten. USA sammankallade först en konferens för fred i mellanöstern, i Madrid 1991 och 1993 arrangerar USA för två hemliga möten mellan Israel och Palestina i Oslo. Det sistnämnda mötet kom till att bli historiskt i konflikten, då det ledde till ett samarbete mellan Israel och Palestina. Fram till 2000 skedde en utveckling i relationen mellan de två stridande parterna. Processen tycktes leda till en början på en slutlig fred, och samma år påbörjades överläggningar för att uppnå en lösning i sista skedet av konflikten. Dessa överläggningar övervakas av USA, som än idag agerar medlare. När dessa förhandlingar inte lyckas, påbörjades en ny palestinsk revolt i september 2000, al- Intifada al- Aqsa vilket innebar ett slut för fredsprocessen.

1.1 Syfte och frågeställning

Målsättningen med denna uppsats är att genom en fallstudie i fallet USA:s roll som medlare och fredslösare i konflikten mellan Israel och Palestina, undersöka och diskutera dess agerande, metod och betydelse. Vi kommer även att undersöka om de har varit objektiva och opartiska i sin roll medlare i konflikten eller inte. Vidare kommer vi undersöka vad processen lett till, hur situationen ser ut idag och hur framtidsutsikterna ser ut för den amerikanska medlingen i Mellanöstern. Det bör poängteras att vi inte har en normativ målsättning utan enbart konstruktivt ämnar belysa den fakta som redan finns inom området. Därefter kommer vi att diskutera den amerikanska rollen som medlare baserat på teorier inom medling.

När det gäller USA:s medling i konflikten kommer vi att avgränsa tidsramen från 1991 till idag. Denna period innefattar förarbetet till Osloprocessen, själva

Osloprocessen och slutet av förhandlingarna i processen. För att bidra till ökad förståelse kommer vi även att genomföra en analys av själva Osloprocessen.

Tidsramen innefattar även aktuella händelser och politisk förändring i USA vilket kan komma att förändra den framtida amerikanska medlingen i konflikten.

Våra huvudsakliga frågeställningar som vi ämnar undersöka och diskutera är:

Vilken roll har USA som utomstående part spelat i konflikten mellan Israel och Palestina?

Har USA:s roll som medlare varit objektiv och opartisk?

Vilka metoder har USA använt sig av i medlingen från 1991-idag?

Hur ser resultatet av den amerikanska påverkan på konflikten mellan Israel och Palestina ut idag?

1.2 Metod och material

Vi kommer som sagt utföra en fallstudie i konflikten mellan Israel och Palestina, detta med en inriktning på hur USA har agerat som medlare i fallet. Som grund i vår forskning kommer vi utgå ifrån Peter Wallensteens teorier kring konfliktlösningsmetoder. Vi kommer att avgränsa oss till den konfliktlösningsmetod som handlar om överlåtning av makt till en tredje part/inblandning av en medlare. Vi kommer även att använda oss av annan litteratur kring denna teori som kan tänkas komplettera Wallensteens teori, vilket kan leda till en bättre analys av konflikten. Förutom Wallensteen kommer vi ofta hänvisa till freds- och konfliktvetaren Karin Aggestams litteratur eftersom hon är väl insatt i fallet och de metoder som vi kommer att behandla. En annan avgränsning som vi gör i uppsatsen är avgränsningen av tid. Eftersom konflikten pågått i många år anser vi att vi kommer att kunna utföra en mer genomgående undersökning om vi koncentrerar på oss på en kortare tidsperiod.

För att kunna analysera denna konflikt kommer vi att studera litteratur kring själva konflikten mellan Israel och Palestina, med andra ord det sekundärmaterial som producerats inom ämnet på senare tid, samt att den amerikanska medlingen inleddes först i början av 1990-talet. Vi kommer alltså att använda oss av litteratur kring konfliktlösningsmetoder samt kring den forskning som presenterar konflikten i en tidsperiod vi vill undersöka.

Vi anser att det är viktigt att vara ytterst källkritiska i detta fall, då vårt forskningsmaterial är sekundärt i en fråga som fortfarande är ett laddat ämne. Vi kommer att försöka granska litteratur och författare därmed använda oss av material som vi kan tänka oss ger en så rättvis bild av konflikten som möjligt. Vi har även varit kritiska mot våra presskällor, främst de vi använt då vi undersökte konfliktens dagliga situation.

För ökad förståelse för läsaren inleder vi med att förklara vissa organisationer, avtal och begrepp som kommer att vara centrala i uppsatsen.

1.3 Förklaringar och förkortningar

Hamas

Hamas är i dagsläget den största islamistiska rörelsen i de palestinska områdena på Gazaremsan och Västbanken. Organisationen bildades i samband med palestiniernas första intifada 1987. Hamas vill driva ut de israeliska styrkorna från de ockuperade områdena på Västbanken och i Gaza och skapa en islamsk stat i hela det historiska Palestina som till stor del hör till Israel idag (Schulze 2008:68). Hamas erkänner inte Israels rätt att existera och har utfört en mängd attacker mot israeliska mål, både militära och civila innanför och utanför de ockuperade områdena. Hamas är stämplade som terroristgrupp av Israel, USA och EU (www.gp.se 2009-01-26).

Intifada

Intifada är namnet den palestinska resningen mot den israeliska ockupationen som från den 9 december 1987 fram till Osloavtalen skrevs under 1993 mellan PLO och Israel (Schulze 2008: 64).

PLO

PLO är en förkortning på paraplyorganisationen Palestine Liberation Organization. Organisationen bildades 1964 med syftet att befria hela Palestina med en väpnad kamp. 1969 tog gerillaorganisationer över PLO:s topporgan, fr.a. gerillagruppen al-Fatah med dess ledare Yasir Arafat (www.ne.se 2009-03-04).

Arafat var ledare för PLO mer eller mindre fram till sin död 2004, men efterträddes av Mahmud Abbas som blev vald till palestinsk premiärminister 2003 och president 2005 (Schulze 2008:85).

PA

Palestine National Authority förkortas PA eller PNA (vi kommer i uppsatsen referera till PA). PA är PLO:s styrande organ som har varit ett parlament i exil (Schulze 2008:80).

Hebronavtalet

Hebronavtalet slöts 1997 och var ett avgörande genombrott för de israelisk/palestinska förhandlingarna. Avtalet innebar bl.a. att Israel skulle gruppera sig bort från Hebron inom tio dagar efter avtalet (Schulze 2008:80) .

DOP

DOP står för Declaration of Principle men kallas också för Osloavtalet och behandlades i Oslo 1993 (Schulze 2008:79).

2. Bakgrund

2.1 Konflikten

Gareth Stansfield förklarar i boken *Foreign Policy* (2008: 286) att det inte går att överdriva effekten som dispyten mellan Israel och Palestina har på utrikespolitiken hos de stater som ligger i, eller har intressen i Mellanöstern. Israels existens och palestiniernas besvärliga situation i området har drivit utrikespolitiken i området till den grad att konflikten har blivit en utrikespolitisk ”fix-idé”, menar Stansfield. De otal misslyckanden att hitta en lösning på konflikten som de involverade parterna kan acceptera har inte bara lett till komplikationer mellan Israel och dess grannar, de har dessutom blivit ett destabiliserande element i relationen mellan stater i väst och arab/muslimska stater i mellanöstern (ibid: 286).

Konflikten, med Israel på ena sidan och Palestina med andra arabstater på andra sidan, är lika relevant idag som den var för snart 60 år sedan då konflikten började. Situationen är ytterst komplex i många avseenden. Ett av de huvudsakliga problemen ligger i anspråket på land, men allt eftersom striderna har fortgått genom åren har konflikten fått nya svårlösliga problem. Ett annat problem är de religiösa motsättningarna. Intensiv religiös aktivism som lett till olika våldsaktioner är ingen historiskt nyhet, men förekommer i högsta grad i mellanöstern mellan judar och muslimer än idag (Silberman 2005:763). Israel har både blivit attackerat och attackerat själv. De återkommande militära aktionerna rättfärdigar Israel med att hänvisa till ”statens rätt till existens” och menar därmed att alla dessa krig har varit påtvingade. Israel har menat att man med demokrati och folklig frihet alltid strävar efter fred men blir motarbetad av en diktatorisk arabvärld (Aggestam 2004:139). Tillsammans med många andra problem tycks därför en slutgiltig fred i området fortfarande ligga långt till hands.

Karin Aggestam beskriver (1999:5) den komplicerade konflikten som en internationell konflikt med särdrag från andra typer av konflikter. Även om man inte kan definiera konflikten mellan Israel och Palestina som en intern konflikt, så påminner den mycket om ett inbördeskrig. Karaktärsdrag som en betydande avsaknad av symmetri mellan stat och icke-statliga aktörer och ett aktivt motstånd till ett lösande av konflikten genom förhandlingar p.g.a. nollsumme-karaktären av konflikten är påfallande likt andra inbördeskrig. Aggestam karakteriserar (ibid:5) konflikten som en ”microcosm” av internationella relationer baserat på den höga graden av internationella inblandningen i konflikten. Själva konflikten mellan Israel och Palestina anses, naturligt nog, vara den centrala punkten i det som har kommit att kallas den Israel-arabiska konflikten med många utomstående aktörer involverade. USA, Ryssland, EU och FN är några av de aktörer som har varit väldigt involverade i konflikten. Alltsedan Israel etablerats har staten setts som en främling i regionen av de kringliggande arabstaterna. Under det första decenniet sedan Israel blivit självständigt mottog staten främst krigsutrustning av

Sovjetunionen. Senare, under 1950-talet fram till 1967 var Frankrike Israels främsta allierade. Det var också Frankrike som hjälpte Israel att bygga upp ett effektivt luftförsvaret och framställningen av kärnvapen. Det var först efter sexdagarskriget/Junikriget 1967 då Frankrike bröt alliansen med Israel som relationerna mellan Israel och USA växte fram på allvar. Sovjetunionen hade vid denna tid expanderat sitt inflytande i mellanöstern och blivit den huvudsakliga beskyddaren av Egypten och Syrien. Israel var således en värdefull allierad i området för USA i den ökande rivaliteten mellan supermakterna. Relationen mellan Israel och USA förstärktes i och med det gemensamma hotet. Framförallt under kalla kriget delade USA och Israel synen på vilka som var vänner eller fiender inom den internationella politiken. De båda staterna delade också meningen att arabstaterna och Sovjetunionen hade aggressiva avsikter i mellanöstern (Aggestam 1999:75f). Det Israel-amerikanska samarbetet förstärktes också p.g.a. kulturella likheter och delade värderingar. Det finns förstås plan där de båda staterna är oense också, inte minst gällande förväntningarna att lösa konflikten. Den amerikanska synen har varit att konflikten mellan arabstaterna och Israel som en akut icke- stabiliserande faktor i området och har därför kämpat för att lösa konflikten genom förhandlingar och territoriella kompromisser.

När Yitzhak Rabin och Yassir Arafat skakade hand 1993 verkade kanske en slutgiltig fredlig lösning i området nära. De senaste storskaliga våldsamheterna mer än 15 år senare på Gazaremsan mellan Hamas och Israel talar sitt tydliga svar. (www.dn.se 2009-03-12)

Att själva processen som ledde fram till förhandlingarna mellan de stridande parterna blev accepterat är intressant eftersom de flesta konflikterna idag tenderar att trotsa konfliktlösningsmetoderna förhandling och medling. Exempelvis avslutas endast ca 15 % av alla inbördeskrig genom förhandlingar. Dessutom är det bara en tredjedel av de beslut som förhandlats fram som håller i mer än fem år efter konfliktens avslut. Det uppstår således stora problem i själva implementeringen av de beslut som förhandlats fram med syftet att frammana fred (Aggestam 1999:3).

2.2 Historisk bakgrund till konflikten

Israels anspråk på den landremsa som idag utgör dess territorium går tillbaka till århundradet före Kristus. Numera lägger israelerna större fokus på förföljelserna under de båda världskrigen när de talar om deras rätt till landet. Britternas Balfour-deklaration utfärdades med löftet att de skulle verka för en judisk stat i Palestina. Efter Hitlers judeutrotning under andra världskriget menade israelerna att de behövde en egen judisk stat för att undvika liknande förföljelse. FN erkände de judiska bosätternas landområde som stat vilket starkt motsades av den arabiska befolkningen i området. I och med FNs erkännande av den judiska staten Israel blev den genast angripen av kringliggande arabstater. Det är detta som israelerna menar är det historiska ursprunget till försvaret av den Israeliska staten (Nye 2004:230).

Till skillnad från många andra folk i Mellanöstern har palestinierna aldrig åstadkommit någon form av nationell självständighet i, vad de själva anser vara sitt land. Trots att de i några fall har lyckats i hävdandet av sin nationella identitet

i och utanför det palestinska anspråket på land, har de konstant misslyckats med att skapa en egen yta där de har full kontroll och suveränitet. Den palestinska "staten inom staten" i Libanon från slutet av 1960 till 1982 är delvis ett undantag, men ett tveksamt fall. Först och främst hade staten ingen suverän auktoritet, låg inte i Palestina och existerade på libanesernas bekostnad. Den nyformade palestinska auktoriteten på Gazaremsan och Västbanken har också nekats suveränitet efter förhandlingarna 1993 och 1995 mellan PLO och Israel. Den palestinska auktoriteten har sedan dess en oerhört begränsad kontroll i dessa områden (Khalidi 1994:10).

2.3 Osloprocessen

Osloprocessen kom till att bli 10 år av förhandlingar mellan Israel och Palestina. Utöver det faktum att det var en lång fredsprocess var det också den första fredsprocessen i denna region. För att förstå Osloprocessen börjar vi med att undersöka hur den kunde uppstå i en så skör region, där konflikten var så djupt ingrodd. Det finns många medverkande faktorer till varför kommunikationen som startades kunde påbörjas under denna period, en av faktorerna är de yttre förhållanden som påverkade de båda parterna. In på det första året av intifadan påbörjade USA en dialog med PLO (Palestine Liberation Organization). I samma tidsperiod faller Sovjetunionen, den stormakt som stått bakom arabstaterna. Arabstaterna i sig är inte längre eniga, bl.a. efter Iran-Irakkriget och fler arabiska stater är öppna för en närmre relation med USA. Den iranska regeringens islamistiska ideologi har både framgång och bakslag hos sina grannländer, då det även skapade ett politiskt och militärt hot. Utöver detta faktum inser många arabiska stater att en västvänlig politik krävs för att attrahera utländska investeringar, därmed försöker många stater i mellanöstern tona ner den traditionella fundamentalismen som präglar deras strategier. Ett annat viktigt yttre faktum är upplösning av regionala allianser efter Gulfkriget som möjliggjorde förhandlingar mellan Palestina och Israel och kan ses som en av de centrala faktorerna till den multilaterala konferensen i Madrid 1991(Carlberg 2002:15).

Samtidigt som yttre faktorer grundade för ett samarbete mellan parterna i konflikten, fanns även inre faktorer som gynnade möjligheterna för kommunikation. Även en israelisk utveckling pågick. 1992 vann Labour det israeliska valet. Detta arbetarparti vann valet för första gången på femton år och ledde en politik i stark kontrast till sina föregående regenter, med borgerlig politik med starka nationalistiska drag. Valet 1992 kretsade mycket kring fredsfrågor och ledaren Yitzhak Rabin var säker på att fred mellan Israel och dess grannländer kunde uppnås. Med Rabin som israelisk premiär- och försvarsminister och Shimon Peres som utrikesminister var även Israel öppen för en början på en fredsprocess (Carlberg 2002:16).

När de första möten hölls i Oslo visste man inte vad samtalen skulle leda till. Detta var en av Osloprocessens starka sidor. Fokus låg inte på vad man skulle komma fram till, snarare på interimprocessen. Det fanns ett israeliskt förbud som innebar förbud mot all kontakt med PLO men detta upphävdes i januari 1993 och dagen därpå träffades företrädare för både Israel och Palestina för första gången i

Oslo (Carlberg 2002:21). Det var dessa möten som ledde till den första förhandlingen i Oslo. Efter sommaren 1993 presenterades "Declaration of Principles (DOP)", där man la fram fem år av planerade förhandlingar mellan parterna. Rabin och Yasir Arafat skrev, i Washington, under detta dokument som innehöll krav på erkännande av båda parter och tillbakadragande av ockuperade områden. Många svåra frågor valdes att lämna till framtiden, exempelvis flyktingfrågan, en israelisk gräns och en palestinsk stat och vem och hur Jerusalem skulle styras. Mötet i Washington var ett offentligt möte, till skillnad från många av mötena i Oslo som hölls i hemlighet (Carlberg 2002:13). Denna historiska överenskommelse, mellan Rabin och Arafat, kom att kallas för Osloavtalet eller Oslo I.

Oslo I har både positiva och negativa effekter på Israel och Palestina och deras grannländer. Fredsavtalet leder till en större öppenhet mot Israel bland arabstaterna, Rabin gör ett officiellt besök i Marocko, bilder från Israel börjar sändas i den jordanska statstelevisionen och diplomatiska relationer börjar uppstå mellan araber och israeler. Majoriteten av det israeliska och palestinska folket stödde fredsavtalet. I praktiken gick förhandlingarna långsamt framåt och inte förrän maj 1994 drog Israel sig tillbaka från Gaza och Jeriko. Under denna tid uppstod många politiska motsättningar, i form av extremism från båda parter, och främst utsattes den israeliska och palestinska civilbefolkningen. På diplomatisk nivå pågick dock förhandlingarna relativt smärtfritt, där ledarna kom överens om frihandel mellan autonoma israeliska och palestinska områden. (Carlberg 2002:26)

1995 påbörjas nya fredsavtal i Oslo med syftet att utveckla Oslo I, det så kallade Oslo II. Israel skulle släppa västbanken, förutom Hebron och byar skulle släppas till viss del, då Israel skulle ansvara för säkerheten i byarna. I Oslo II medgav även Palestina att ta bort paragraferna, i sin stadga, som hänvisar till den israeliska eliminationen (Carlberg 2002:28). Även detta avtal framkallade både positiva och negativa reaktioner bland folket i regionen. Extremister från båda parter motsatte sig starkt innebörden av Oslo II men relationerna i Mellanöstern fortsatte att växa. Resultatet av extremismen som växte efter Oslo II blev mordet av premiärminister Rabin som mördades av en judisk högerextremist. Efter detta trappades våldet i regionen upp från båda sidorna. Shimon Peres fick överta ledningen i Israels regering och fick som första uppdrag att börja fredsförhandlingar i USA med Syrien. Detta skedde under ledning av den dåvarande amerikanske utrikesministern Warren Christopher. Även här har Peres folkets stöd till fred.

Shimon Peres andra uppdrag blir att, tillsammans med den dåvarande amerikanske presidenten Bill Clinton och Egyptens president Hosni Mubarak sammankalla, mellanösterns samtliga ledare och ytterliggare från andra länder utanför området, en anti-terrorkonferens den 13 mars 1996. Denna konferens resulterar bland annat i kraftigt tryck mot Arafat som måste ta tag i Hamas och Islamiska Jihad och Peres och Arafat skriver under ännu ett dokument som garanterar gemensamt samarbete mellan det palestinska självstyret och Israel mot terrorverksamheter. Detta leder till att 1500 palestinier arresteras. Aktion leder till ett ökat missnöje och våldet trappas återigen upp. 1996 träffades parterna återigen i hemlighet för att hålla fredsprocessen vid liv och Clinton såg det som ett stort steg mot fred. Det israeliska folket är dock inte nöjda med situationen och 1996 väljs israeliska högerpartiets ledare, Benjamin Netanyahu, till premiärminister. Trots motsättningar till fredsprocessen och Netanyahus strängare politik mot den

fortsätter mötena mellan parterna och ännu ett avtal, Hebronavtalet, där israeliskt tillbakadragande från Hebron påbörjas. 1999 blir det omval i Israel på grund av missnöje mot Netanyahus stränga och nationalistiska politik och Ehud Barak, ledare för arbetarpartiet, tillträder posten som premiärminister. Barak utlovade att följa Rabins spår i Osloprocessen (Carlberg 2002:36 ff).

Camp Davidförhandlingarna inleddes i juli 2004 med en fredsplan som president Clinton gjort som grund för sammankomsterna. Detta var den fredsförhandling som kom längst mellan Israel och Palestina. Här togs frågor, som sköts till framtiden i Oslo I, upp. Dessvärre resulterade mötet i två veckors förhandlingar utan att parterna kom överens. Clintons tid som president tog slut inom ett halvår efter Camp David och den amerikanska politiken gentemot konflikten ändrades (Carlberg 2002:46). Efter att förhandlingarna bryts skakades stabiliteten i regionen och allt Osloprocessen stått för, dött. Våldet ökar och båda parter förlorar förtroende för varandra (Carlberg 2002:9f).

3. Teori

Det finns många teorier kring konfliktlösningsmetoder. Vi har framförallt valt att fokusera oss Peter Wallensteens teori och fördjupa oss i hans teori kring överlämnanden av kontroll i en konflikt till en utomstående part. Vi kommer att implicera Wallensteens teori på konflikten mellan Israel och Palestina och undersöka USA:s roll som utomstående tredje part. För att få större teoretisk implicering till vårt forskningsområde har vi dessutom valt att komplettera Wallenstein med teorier från bl.a. Karin Aggestam, Jacob Bercovitch, Wilhelm Agrell och Walter Russell.

Vi kommer även att använda oss av annan litteratur, och artiklar kring denna typ av konfliktlösningsmetod för att utöka vår teoretiska grund.

3.1 Wallensteens teorier

För att analysera Wallensteens teorier kring konfliktlösningsmetoder, i detta fall den metoden om en tredje part i konflikten, bör man först analysera hans definition av konfliktlösning. Wallenstein hänvisar till fredsförhandlingar som en omfattande del av konflikt lösningar. Utan förhandlingar eller processer av något slag mellan parterna i konflikten är det nästan omöjligt att uppnå något avtal. Utifrån dessa premisser drar Wallenstein sin första definition kring konfliktlösning, där han förklarar det som en situation där de medverkande parterna i konflikten erkänner varandra och upphör allt våld mot varandra (Wallenstein 2007:7f). En annan faktor som Wallenstein behandlar är oförenligheten. Denna faktor innebär den bristande förmågan att kunna uppfylla kraven från två eller flera parter. Konfliktlösning innebär att antingen leva med, eller att upplösa oförenligheten.

I sin teori delar Wallenstein upp sju olika metoder som de delaktiga parterna i konflikten kan leva med, eller upplösa oförenligheten (Wallenstein 2007:50f). En av dessa sju är att lämna kontrollen till en annan part, detta innebär alltså att kontrollen i konflikten inte ligger hos parterna längre. Parterna först delaktiga i konflikten kommer överens om, eller accepterar att en tredje part tar kontroll och parterna först involverade styr inte längre konfliktens nästa steg. Denna typ av metod för att lösa en konflikt har under 1990-talet ökat sin ställning i diskussioner kring internationella konflikter. När ett land överlämnar makten till en tredje part begränsar den sin självständighet. Denna idé, om begränsningen, har skapat stora diskussioner. Detta kan ske genom parter överlämnande av ekonomiska resurser eller politiska makt. Den senare nämnde typen av överlämning kan vara av stor betydelse om det sker i samband med valrörelser (Wallenstein 2007:53).

Efter kalla kriget har medling eller närvaro av en tredje part i en konflikt blivit en vanligare lösning till konflikter. Wallensteen hävdar (ibid. 2007: 266f) att om man läser tidigare litteratur kring konfliktlösningsmetoden ser man att det väntades direkt resultat från krig till fred, vid medling genom en tredje part. Efter kalla kriget ser det dock annorlunda ut, då erfarenheter har visat annat. Parterna som medverkar i konflikter är allt mer medvetna om möjligheter att lösa konflikten i fråga. Att lösa konflikten blir då en intressefråga. Det är fortfarande vanligt att länder tackar nej till erbjudanden kring medling, även om de kommer från högst legitima internationella organisationer.

Valet av medlare eller tredje part i konflikten är viktigt, det kan godkännas av FN och det bör godkännas eller åtminstone inte motsättas av de aktiva parterna i konflikten (ibid. 2007: 266f).

3.1.1. Wallensteen om USA som tredje part och medlare

Som Wallensteen nämner, har USA:s roll i konflikter ökat efter Kalla Kriget. De har denna möjlighet att agera i konflikter då de intagit en väldigt unik internationell position. Svårigheten för USA, och andra stater som agerar medlare, är att regeringar inte tar sig an rollen som medlare då deras egna nationella intressen står på spel. En annan svårighet för en utomstående stat som medlare är när de använder sig av tvång i medlingen. Situationen kan då förändras och leda till att den tredje staten blir en av parterna i konflikten, istället för medlaren (Ramsbothamm. m.fl. 2005:171).

En medlare kan bli vald av utomstående parter, med eller utan de aktiva parternas godkännande. Denna roll, som medlare, har USA spelat i många olika konflikter. Medlaren har varit olika personer som presenterat USA.

Wallensteen förklarar att USA sällan varit en tredje part i en konflikt, utan ses som en medlare, då de utser sig själva som medlare.

En annan faktor som Wallensteen nämner (2007:268), som rubbar idén om USA som optimal tredje part i lösningen av en konflikt är att USA ofta har egna planer kring konflikten och kan ofta dra nytta av en eventuell lösning av konflikten. Vi kommer att belysa detta fenomen ytterligare, längre fram i uppsatsen.

Wallensteen förklarar vidare (2007:269) att medverkande parter i en konflikt ofta föredrar en medlare som är opartisk till situationen. Om medlaren är opartisk, kan denne respektera båda parternas intressen och själva medlingen av information och utvärdering kan ske på ett tillfredställande sätt för alla parter involverade. Den amerikanska medlingen har av bl.a. Hamas beskyllts för att vara partisk till fördel Israel vilket har lett till svårigheter för den amerikanska medlingen i Mellanöstern. Även dessa svårigheter kommer att behandlas senare i uppsatsen.

3.2 Andra teorier om medling

När en konflikt har kommit till den punkt då åtminstone en av de involverade parterna inser att den inte kan uppnå sina mål, är situationen som uppstått idealt för inträdandet av en medlare. Medlaren är uppskattad eftersom det kan vara svårt, i denna situation, för medverkande parter att skapa kontakt och mötas. En medlare eller tredje part i en konflikt, utför ofta värdefulla handlingar i en fredsprocess. Till att börja med hjälper de till att skapa en kontakt mellan parterna i konflikten. För att kunna genomföra detta ska de ha parternas tillit för att sedan kunna arrangera dagordning, klargöra ämnen av intresse och fastställer gemensamma avtal. Att involvera en utomstående part är av fördel då den kan utföra handlingar som parterna, först involverade i konflikten, har svårare för. Exempelvis kan de minska spänningar, de kan undersöka möjligheter i fredsprocessen och ibland leda den till oväntade resultat. Annan forskning kring medling och inverkan av en tredje part pekar på ungefär samma resultat och slutsatser kring metoden som Wallensteen. Idag är inverkan av en tredje part en viktig del i processen för uppbyggandet av fred. Det är dock inte en helt riskfri metod utan kan ha negativa konsekvenser, så som att förlänga inbördeskrig. Liksom Wallensteen, debatterar även andra forskare kring rollen som tredje part eller medlare. Ska det vara en partisk roll? Ska den tredje parten/ medlaren utnyttja tvång i sin medling? Ska den tredje parten/ medlaren vara bunden till en regering och är den en inneboende eller utomstående makt? Olika forskare svarar olika på dessa frågor. En punkt som dock är klar, gällande den tredje parten i en konflikt, är att den bör vara samordnad och dess arbete bör pågå över en längre tidsperiod (Ramsbotham m.fl. 2005:167f).

Karin Aggestam förklarar att grunden för förhandling som problemlösning ligger i att inse att en konflikt är ett problem som kan lösas gemensamt. De delaktiga i konfliktlösningen bör alltså ha som drivkraft och syfte att lösa problemet och de bör börja med att sträva efter att skapa ett förtroende för att skapa ett tillmötesgående förhållande. Förhandlingar innebär vanligtvis internationellt samarbete och de involverade, både stater och icke-statliga verksamheter, med medvetenheten att det är en långsiktig uppgift (Aggestam 2006:188). Aggestam beskriver medlaren som opartisk med en analytisk förmåga och skicklighet i kommunikationshanteringar för att den ska kunna handla ur ett problemlösande vy. Medlarens uppdrag är främst att öka tryggheten i förhandlingarna genom att förbättra kommunikationen mellan parterna och se till att parterna vistas i en informell omgivning under förhandlingarna. I sådana miljöer kan det även vara bra om det finns andra aktörer än statliga, man kan använda sig av akademikers vetenskap och status vid dessa tillfällen (Aggestam 2006:190).

Raymond Cohen skriver om förhandlingar över kulturella gränser, vilket är en relevant aspekt i konflikten mellan Israel och Palestina. Han förklarar, såsom Aggestam gör, att det bör finnas en gemensam överenskommelse innan förhandlingarna påbörjar. Den gemensamma överenskommelsen bör till att börja med innefatta påbörjandet av överläggningar (Cohen 2005:45). Cohen skriver vidare att en av de större faktorer som kan vara ett hinder i förhandlingar ligger i stolthet - och statusfrågor. Han påstår, och visar med flertal exempel, att när dessa

hinder inte kan överkommas lämnas uppgiften att lösa problemet/konflikten i den amerikanske statens händer (2005:51).

Jacob Bercovitch, professor i internationella relationer behandlar också ämnet medling och diskuterar en medlars natur (2002:4f). Till att börja med förklarar han användandet av en medlare eller en tredje parten, i en konflikt, som en betydelsefull konfliktlösningsmetod. Med detta sagt är Bercovitch kritisk mot medlaren och vill undersöka rollen systematiskt. Han granskar rollen genom att ställa frågor som hur bör medlaren vara, varför är vissa medlars arbete mer framgångsrik än andras? För att kunna besvara dess frågor lägger Bercovitch grundliga karaktäristiska drag för medlingen. Medlingen är en förlängning av arbetet som parterna i konflikten påbörjat, det arbete de fullföljer är en tvångslös, icke-våld och ett icke-bindande åtgärd. Konfliktlösningen går ofta från att vara binär till triadisk och den tredje parten som tar del i lösningen går in med idéer, kunskap och resurser för att påverka konflikten (ibid.). Bercovitch definierar medling som en process av konfliktlösning som är nära relaterad till men avskild från parternas egna förhandlingar, där parterna involverade söker yttre hjälp för en förändring utan att blanda in styrkor av våld eller inkräkta lagens auktoritet. Han är själv kritisk mot denna definition då den är bred men säger att detta också är definitionens styrka då den är mer applicerbar och innefattar parterna i konflikten, medlaren, medlingsprocessen och medlingens bakgrund (Bercovitch 2002:7f).

I internationella relationer handlar sällan individer som medlare, utan ofta är medlaren en individ som representerar en grupp (en stat, regional eller internationell organisation). När en stat involveras som medlare blir ofta en högt uppsatt beslutsfattare ansvarig för att leda konfliktlösningen, ett exempel som Bercovitch tar är President Clinton som var högst aktiv i konflikten mellan Israel och Palestina. De stater som aktiveras som tredje part, är just större stater. Det finns många anledningar till detta, bland annat är de oftast mer angelägna att involveras och skapar gärna tillfällen för att medla för att skydda eller gynna sina egna intressen, de har också en bredare global inverkan och intresse som gör att de är närmare till hands som en tredje part. Eftersom dessa större stater oftast har mer tillgång till resurser kan de nyttja fler strategier, de kan exempelvis åstadkomma neutrala mötesplatser där parterna kan mötas. Stater i konflikt vänder sig till en tredje part när de kan förlita sig på en utomstående som de tror sig kan agera rättvist och beakta deras intressen (Bercovitch 2002:11f).

En ytterligare aspekt inom medlingen är dess intervenerande karaktär. Den vanligaste definitionen av begreppet intervention är när en utomstående aktör påverkar en suverän stats inre ensaker. Vissa forskare menar att denna påverkan eller inblandning i en annan suverän stats angelägenheter måste ske genom tvång och våld för att kallas intervention. Andra forskare menar att all form av påverkan av en annan stat kan kallas intervention. Tal och radiopropaganda i syftet att förändra en annan suverän stats inrikespolitik anses vara de lägsta formerna av intervention, medan blockader och militära invasioner utgör den högsta graden av intervention (Nye 2004:205). Om man ser på interventioner som all form av inblandning i en annan stats angelägenheter är medling definitivt en form av intervention. Ett av problemen med en intervention är det utrymme som finns för att använda sig av maktpolitiska egenintressen i skepnad av det uttalade syftet med inblandningen, som exempelvis för att verka för fred. Som nämnt tidigare ifrågasätter Wallenstein den amerikanska medlingen på grund av tidigare incidenter där USA har påstått ha egna vinstgivande motiv med att bidra till en

lösning av en konflikt. Wilhelm Agrell talar (Agrell 2000:220) om tre huvudtyper av *täckmantlar* eller *skenmotiv* som är vanliga vid inblandning av en annan stats angelägenheter.

- ”Materiella skenmotiv” som syftar till att de reella motiven till inblandningen handlar om att ta kontrollen över materiella resurser, som naturresurser, produktionsanläggningar eller andra objekt av ekonomisk vinning.
- ”Politiska skenmotiv”. I detta fall är det verkliga syftet med en inblandning politiska eller ideologiska mål.
- ”Strategiska skenmotiv”. Här ämnar man i själva verket komma över strategiska platser, byggnader eller dylikt på motståndarens territorium

Mariehe Kleiboer skriver ett kapitel i Bercovitch bok som just behandlar stormakter i medling och i vilket syfte de använder sin makt i ett fredsskapande syfte. Stora internationella makter, som USA, anses vara lämpliga medlare då de oftast har stort inflytande på båda parterna i konflikten. Inflytandet medför både förmågan att vara en tredje part i konflikten och i lika hög grad förmågan att trycka på de båda parterna. För att detta ska kunna ske bör medlaren ha resurser av olika slag, vilket stormakter oftast har. Kleiboer diskuterar om tillgången till resurser och inflytande är nog, och om dessa fakta räcker för att ledande stater kan tas för givet som passande medlare. Man måste även resonera kring statens vilja att agera som medlare och dess kompetens (Kleiboer 2002:127). Kleiboer utgår ifrån ett neorealistiskt perspektiv då hon anser att det bäst förklarar internationella relationer idag. Ur detta perspektiv ser man på ett område präglad av en konflikt, som ett område i anarki gentemot resten av världsordningen. Stormakter är i detta avseende bra, då deras går in med en högre auktoritet och möjlighet för att skapa strukturer. När en stormakt går in som en tredje part i en konflikt kan det vara den som får ta konsekvenserna för att de två parter ska mötas. Detta bidrar slutligen till att stormakten är den enda som kan garantera att det faktiskt kommer att bli ett fredsavtal (Kleiboer 2002:129).

4. USA som medlare

Under förhandlingarna 1991-93 som ledde fram till Osloprocessen 1993 hade USA antagit rollen som medlare. Till en början medverkade inte den amerikanska delegationen aktivt i den officiella medlingen. Delegationen ville inte tvinga fram en intervention eller påverka parterna för starkt, de ville hellre se dem själva komma med förslag till amerikanerna. Problemet var dock att de båda parterna inte lade fram några förslag vilket ställde USA i stort sett verkningslöst som medlare. När Bill Clinton blev president förändrade han det amerikanska tillvägagångssättet som medlare genom att initiera separata förhandlingar med palestinska och israeliska delegationer. Den israeliska delegationen gjorde i detta skede klart att de motsatte sig alla former av påtvingade lösningar och anklagade USA för att vara för frånvarande med deras egna värderingar om hur konflikten borde lösas. Den palestinska delegationen å sin sida ställde sig starkt emot den amerikanska medlingen och anklagade USA för att vara alltför pro-israeliska. Den Palestinska delegationen antog att den amerikanska medlingen skulle syfta till att fördela makten mer rättvist mellan Israel och Palestina. För att de palestinska önskemålen skulle gå i uppfyllelse krävdes den palestinska delegationen att USA skulle involvera sig mer i medlingsprocessen och själva medlingen skulle vara mer tvingande. Under fredsprocessen fram till 1993 förklarade den palestinska delegationen att de var besvikna på det amerikanska agerandet och att deras insats för att förbättra situationen varken var realistisk eller vidare övertygande. Palestinierna hade länge motsatt sig några former av förhandlingar med Israel så länge de ockuperade palestinska områdena. Därför hade man hoppats på att en intervention av en utomstående aktör, i detta fall USA, skulle stärka palestiniernas position (Aggestam 1999:157f).

Aggestam menar att parterna i konflikten förhandlingar med Washington kan kategoriseras som ett första spårs förhandling på grund av den officiella opartiskhet de sägs stå för. Däremot har denna uttalade amerikanska officiella opartiskheten problematiserats sedan palestinierna inte blev representerade av PLO som de själva ansåg vara den enda legitima ledningen av det palestinska folket. Detta faktum resulterade i svårigheter i förhandlingarna eftersom den palestinska delegationen bara hade fått oklara, inkonsekventa mandat från PLO att förhandla. Öppningsceremonin i Madrid och de efterföljande förhandlingarna i Washington följdes av en aktiv mediabevakning och ett antal utomstående intressegrupper följde processen. Den totala avsaknaden av konfidentiellitet mellan de olika parterna ledde till att det uppstod läckor i förhandlingarna. Dessutom hölls det ständigt presskonferenser där de delegationerna försökte rättfärdiga sina positioner (ibid 1999:157f). Amerikanska medlare försökte alltså med olika sätt och strategier att få de stridande parterna att komma överens men misslyckades eftersom den amerikanska medlingen ansågs vara olämplig.

Förutom de båda stridande parternas oenigheter med USA:s roll som medlare ville israelerna bibehålla de ockuperade palestinska territoriella områden vilket ställde sig emot den palestinska synen på det israeliska uttrycket ”territorium i utbyte mot fred” (ibid 1999:159)

Medias roll och den totala öppenheten med de offentliga mötena i Washington spelade även en betydande roll, framförallt för den palestinska delegationen. Palestiniern Ashrawi beskrev den amerikanska mediebevakningen som en partner i kampen för legitimitet eftersom media var ute efter sanningen och ”sanningen var min allierade”. Den publicitet som förhandlingarna i Washington förde med sig belyste den omfattade diplomatin som var involverat i förhandlingarna. De diplomatiska samarbeten som uppmärksammades under förhandlingarna var inte bara den mellan israeliska, palestinska delegationer och amerikanska medlare utan inkluderade Syrien, Libanon, Jordanien samt den egna valkretsen och den internationella folkopinionen (ibid. 1999:157).

4.1 Vägen till Osloprocessen och konsekvenserna

Som tidigare nämnt verkade en fred mellan de stridande parterna inte lika främmande för en fredsöverenskommelse i och med Israels och PLO:s Declaration of Principle (DOP) under Osloprocessen 1993. Frågan som Aggestam ställer sig är dock hur parterna helt plötsligt kunde gå med på att enas efter de hinder som de mött under förhandlingarna i Washington. Efter ett otal dödlägen och fjorton runder av förhandlingar i Washington stängde PLO de offentliga förhandlingarna för att signalera israelerna att de var redo att förhandla i direkta men informella förhandlingar. Detta var ett försök av PLO att övertyga den israeliska delegationen att någon form av vidhållande lösning endast kunde ske genom samtal med PLO:s ledare. Den nya israeliska regeringen som kom till makten 1992 visade sig vara mycket mer öppen för att uppnå fred än tidigare regeringar. Terrorattacker av Hamas och islamska Jihad väckte också så småningom frågan hos Shimon Peres om dessa terroristgrupper skulle ta över makten om PLO störtades? Peres tillsammans med en rad andra israeliska ministrar insåg nödvändigheten att förhandla med PLO för att nå en fredlig lösning av konflikten. Rabin däremot fortsatte att uttrycka sitt misstroende till att involvera PLO i fredsförhandlingarna. Det var inte förrän inofficiella israeliska diplomater presenterade de resultat som de fått fram genom oformella möten med PLO som Rabin gick med på att hålla hemliga förhandlingar i Oslo (ibid. 1999:163f). Däremot var oppositionerna starka på båda sidor. I Israel gick högern så långt att de beskyllde Rabins regering för högförräderi mot den egna staten genom att samarbeta med PLO, vilka i deras ögon var terrorister. I palestinska områden fanns en liknande extremhögeropposition bestående av islamistiska

terroristgrupper. Dessa terroristgrupper var mycket våldsamma och utförde ett flertal självmordsattacker i Israel sedan DOP hade accepterats. Attackerna underminerade Rabins trovärdighet och bibehålla namnet "Mr Security" som han hade kommit att kallas vilket förstärkte den israeliska oppositionen ytterligare. Det skulle inte dröja länge innan DOP och hela fredsprocessen hade förlorat all sin legitimitet i och med att de båda sidorna hade så pass stora oppositioner inom de egna gränserna (ibid. 1999:164f).

För ökad förståelse anser vi att en kritisk examination av fredsprocesser där antagandet att fred alltid är något bra och att de som står i opposition mot fredsprocessen är onda. Ett exempel är Hamas opposition till Osloprocessen. Förståeligt nog uppmärksammades Hamas attacker på israeliska civila mer än deras politiska ståndpunkter under Osloprocessen. Men att porträttera Hamas som en blodtörstig fredshatande terroristorganisation kan leda till att man missar själva kärnan bakom våldet. Hamas opposition till Osloprocessen var primärt baserat på en rationell analys, mer än en fundamental tolkning av koranen. De förkastade DOP angående egen provisorisk regering som "självstyre under israelisk kontroll på två procent av palestinskt territorium" samt att det hela var en konspiration för att stoppa intifadan och övertyga PLO att övervaka Hamas. Hamas ansåg att fredsprocessen var ett trick för att skapa fred för Israel med en korrump palestinsk regering, med väldigt få fördelar för det palestinska folket och dess anspråk. (Mac Ginty: 115f)

4.2 Trilateral diplomati

Efter det israeliska valet 1996 gick oppositionen som segrare och frågan låg i luften om vad som skulle hända med fredsprocessen. Benjamin Netanyahu tillsammans med sin tillträdande regering hade öppet kritiserat det Israeliska Labour-partiet och överenskommelserna med PA/PLO. Mycket riktigt uppstod snart dispyter gällande den mest lämpliga tolkningen av DOP vilket resulterade i ett avstannande i fredsprocessen (Aggestam 1999:187). Dessa tolkningsskiljaktigheter ledde så småningom till förhandlingar som ledde till Hebron-protokollet i januari 1997 och Wye River-avhandlingen i oktober 1998. Netanyahu vägrade länge att träffa och skaka hand med PA/PLO:s ledare Yasser Arafat vilket förstärkte den vidhållande fiendebilden sinsemellan. Dödläget lättade något i och med nya förhandlingar gällande säkerhetsarrangemang i Hebron. Hebronprotokollet gjorde det möjligt för USA att intervensera och försäkra båda parterna att det skulle gå rätt till. Amerikanska medlare framställde

vad som hade kommit fram under förhandlingarna samt klargjorde en lämplig tolkning av protokollet så att inga ytterligare missförstånd skulle uppstå. Trots samförståndet och besluten med Hebronprotokollet överlevde det inte problemet med trovärdigheten. Palestinierna beskyllde efteråt israelerna för att ha skrivit på protokollet p.g.a. det amerikanska trycket (ibid. 1999:195f).

Efter nya dödlägen i fredsprocessen tillsammans med ökat våld och självmordsbombningar i Israel bjöd president Bill Clinton de stridande parterna till Wye Plantation i Maryland 1998 för att försöka få parterna att komma överens. Eftersom USA denna gång var med som en tredje part blev fredsprocessen trilateral. Efter åtta dagars hårda överläggningar och förhandlingar där Clinton själv ofta var närvarade skrevs till slut en avhandling med en exakt beskrivning av hur planerna skulle implementeras. Efter mötet i Wye Plantation antog USA att det skulle bli ett ökat partnersamarbete mellan USA och de stridande parterna. Problemet var liknande de som uppstått innan. I Israel mottogs beskedet av avhandlingen nedilska av en stor opposition. PA å sin sida ville att USA skulle pressa Israel mer att lämna de ockuperade områden som de ansåg vara palestinska (ibid. 1999:198f).

4.3 Nutid och framtid

Efter att vapenvilan mellan Israel och Palestina tog slut den 19 december 2008 återupptog Hamas sin raketeld mot israeliska områden (www.dn.se 2009-01-06). Israel svarade med en omfattande luft-, land- och havsoffensiv med en efterföljande markoffensiv där 1.434 palestinier och 13 israeler dödades (enligt Palestinian Center of Human Rights) fram till den 18 januari 2009, då offensiven tog slut (www.dn.se 2009-03-12). Den nyvalda amerikanska presidenten Barack Obama uttalade sig under den inledande fasen av invasionen väldigt lite gällande de israeliska attackerna eftersom han ännu inte hade svurits in som president. Obama sade att det bara finns en president åt gången och att det var George Bush som skulle uttala sig om situationen tills han själv svors in. Trots att Obamas tystnad väckte kritik var förväntningarna stora på att det amerikanska fredsarbetet i området skulle förändras så fort Obama tog över makten (www.nytimes.com 2008-12-28). När Obama väl svors in som president i januari 2009 förklarade han att en fredslösning i Gaza-regionen var en högprioritet och utsåg den mycket erfarne George Mitchell till Mellanösternsändebud efter många brytningar med Bush-administrationen. Obama mötte dock kritik från Hamas och anklagades för att upprepa Bush misstag. Israels premiärminister Ehud Olmerts högsta rådgivare för journalister uttalade dock sitt förtroende för Obama för att han fortsätter George W Bush politik och tar avstånd från Hamas. Olmerts rådgivare förklarade

vidare att om en öppning av gränsen till Gaza skulle stärka Hamas kommer Israel inte göra det (www.svd.se 2009-01-23).

George W. Bush hävdade under sin presidenttid att han verkade för en tvåstatslösning i området. Dock kom den amerikanska satsningen på fred i området bara igång under Bush sista år som president. Sedan Barack Obama svors in till president har det amerikanska arbetet för fred i mellanöstern ökat trots kritiken från Hamas. Inför den amerikanska utrikesministern Hillary Clintons resa till Israel i början av mars 2009 sade hon att USA har ett orubbligt och fundamentalt stöd för staten Israel och dess säkerhet, men att även hon och Obama aktivt kommer verka för en tvåstatslösning i området. (www.dn.se 2009-03-03). Journalisten och statsvetaren Walter Russell menar i en artikel i Foreign Affairs att Obama-administrationen måste se på Palestina på samma sätt som Kopernikus såg solen som centralpunkten i universum. Russel hävdar att det är den palestinska folkopinionen och de palestinska politikerna som måste stå i fokus i det amerikanska arbetet att skapa fred i mellanöstern. Vidare menar Russell att priset för engagemanget i konflikten är högt. Chanserna för USA att bidra till en fredlig lösning på konflikten är små och varje amerikansk möjlig aktion för med sig stora politiska risker. De amerikanska svårigheterna idag beror till stor del på Bush-administrationens undermåliga politiska beslut vilka har lett till att förhållandet till USA har förvärrats, enligt Russel. Bush-administrationen beskylls för att ha försvagat positionen som jämlik i förhållandet till palestinierna och israelerna. Förhållandet har lett till att USA har förlorat en stor del av sin trovärdighet som medlare i konflikten, förklarar Russell. Obama-administrationen står nu inför en svår uppgift för att återfå förtroendet för USA. Russell menar att de måste utveckla en fredsstrategi som tar avstånd från tidigare amerikanska fredsstrategier i mellanöstern. Detta svåra uppdrag måste bidra till fördelar inte bara för israeler, palestinier och omkringliggande områden, utan även för USA själva. Problemet är att Washington har väldigt begränsade möjligheter för detta menar Russell. Den amerikanska folkopinionen är starkt och koncist pro-israeliska inom den amerikanska utrikespolitiken. Decennium av pro-israelisk diplomati från israel-vänliga amerikaner har lett till svårigheter att idag finna en lösning av konflikten. Det amerikanska arbetet för att bidra till rättvis gränsdragande, säkerhet, hjälp till flyktingar och främja en rättvis vattenfördelning i konfliktområdet blir därför problematiskt för Obama att utföra, menar Russell. Obama kan varken flytta al Aqsamoskén eller expandera det heliga landet och både israelerna och palestinierna tror mer på sina egna instinkter än löften från varken USA eller någon annan stat i hela världen (Walter Russell 2009).

5. Diskussion

Den komplicerade konflikten mellan Israel och Palestina har, som tidigare nämnt, beskrivits som enormt svårlöslig av en rad olika teoretiker. Trots en mängd avtal som bearbetats fram tillsammans med ett otal mötesförhandlingar sedan USA:s involvering i konflikten är man än idag oerhört långt ifrån en fredlig lösning.

Liksom Wallensteen, debatterar även många andra forskare kring rollen som tredje part eller medlare. Vi vill nu diskutera USA:s roll som tredje part och medlare i konflikten mellan Israel och Palestina.

En genomgående faktor, som vi läst om i teorierna om medlare, är opartiskheten som bör prägla den tredje partens karaktär. Wallensteen belyser detta som en nödvändighet hos medlaren för att skapa en stark grund med tillit från parterna i konflikten och därefter påbörja fredsarbetet. Även Aggestam betonar vikten av medlarens objektivitet. Senare uttalande från den nuvarande utrikesministern, Hillary Clinton visar att USA har ett fundamentalt stöd för Israel och dess säkerhet. Frågan är om ett sådant uttalande är lämpligt för en opartisk medlare i känsliga tider som dessa, då Israel nyligen utfört omfattande offensiver på palestinskt område? Är det som Russell skriver i sin artikel, kommer USA att ha svårigheter att agera medlare i konflikten på grund av sitt öppna ställningstagande? Kan de fortsätta spela sin roll i konflikten om de förlorat Palestiniernas förtroende? Den nuvarande regeringen står däremot även för att målet är en tvåstatslösning och detta faktum kan tolkas som rättvisst tänkande från medlaren. Hillary Clinton och Barack Obama är dock inte de första amerikanska representanterna i den amerikanska medlingen som blir kritiserade i frågan om opartiskhet och orättvist agerande som tredje part. Även Bill Clinton blev ifrågasatt när han agerade som ledare för medlingen under Osloprocessen. Som skrivet innan i uppsatsen anklagades han, både av israelisk och palestinsk ledning för orättvist agerande i förhandlingarna. Trots dessa klagomål lyckades medlingen pågå i många år och förhandlingarna gick periodvis mycket bra. Situationen är dock annorlunda nu och den sittande amerikanska regeringen har mycket att bevisa för att återfå den relationen med Palestina som existerade under nittioalet.

Samtliga författare vi nämner i uppsatsens kapitel som behandlar teorier kring medlare som konfliktlösningsmetod, hävdar att grunden för en problemlösning av en konflikt ligger i att parterna som är involverade måste inse att det faktiskt finns ett problem och att problemet måste lösas gemensamt. I fallet som vi diskuterar är båda parterna, åtminstone under Osloprocessen, med på att för mycket blod spillts och fred är det enda alternativet. Man kan fråga sig hur parterna ser på detta faktum idag, efter nya attentat och invasioner i området, anser de att de behöver en medlare för att lösa konflikten? Med den frågan antar man att de *vill* lösa konflikten.

Att USA:s medling inte resulterat i fred beror på många faktorer, men det behöver inte betyda att freden är utesluten. Wallensteen tar avstånd från tidigare litteratur och forskning inom konfliktlösningsmetoder som hävdar att direkt fredsresultat väntas genom medling av en tredje part. Konflikten i denna region

är, som skrivet innan, svårlöslig av många anledningar. En bidragande faktor är svårigheten i att förhandla över kulturella gränser som Raymond Cohen tar upp. Cohen betonar stolthet som ett hinder i förhandlingar och man kan påstå att detta hinder går att direkt applicera på konflikten mellan Israel och Palestina, då det är en konflikt som präglas av kulturell status och lång historia. Hur har USA, som medlare, bemött detta motstånd? Vi vet att de känsligaste frågor, som israelisk gräns och palestinsk stat, inte var på agendan i början av fredsprocessen (början av nittiotalet), utan man började med små steg, som erkännandet av PLO och en femårig plan för förhandlingar mellan parterna. Denna strategi fungerade väl då parterna sakta började kommunicera och stämningen mildrades i området. Cohen, Aggestam och många andra forskare i konfliktlösning beskriver medlaren som en tredje part som ska ha kunskapen och resurserna för att driva ett samarbete som behövs mellan parterna i en konflikt. De första mötena som hölls inför, och i början av, Osloprocessen var hemliga och hölls på neutrala platser. Kanske dämpades känslorna för stolthet då parterna som möttes vistades i en neutral omgivning och inte kände av en offentlig press. En annan aspekt som Aggestam och andra forskare pratar om är tryggheten som medlaren ska skapa, främst för att bättra kommunikationen mellan parterna. Denna trygghet kan skapas genom att skapa rum för förhandling i neutrala miljöer och presentera akademiker som besitter kunskap kring området och kan bidra med alternativ på lösningar. Detta lyckades USA med, som medlare, då de höll möten bl.a. i Oslo, Washington och Camp David. De första mötena var mellan akademiker och diplomater som träffades i hemlighet och under USA:s skydd i en neutral omgivning.

Ytterligare ett perspektiv att diskutera Wallensteens teorier kring konfliktlösningens förlopp, då en medlare inverkar, är parternas tvång till begränsning av självständighet. Han hävdar att detta blir oundvikligt då en tredje part intar konflikten. Wallenstein hävdar även att den tredje parten tar kontroll och parterna involverade styr inte längre situationen. Har Israel eller Palestina begränsat sin självständighet och har USA fungerat som en bra medlare och haft den yttersta kontrollen? Fredsförhandlingarna ledde bland annat till att Israel lämnade stora ockuperade områden och PLO tvingades övervaka Hamas och därmed ha en sträng politik mot terrorism. Dessa handlingar som staterna utförde må verka logiska men hade kanske inte verkställts om det inte var en del av fredsplanen som medlaren höll i. Kan man påstå att staterna begränsade sin självständighet i och med dessa handlingar? Ja det kan man, men det behöver inte vara negativt då det bidrog till en utveckling i fredsprocessen. En viktig faktor i medling, är att metoden ska vara frivillig, för alla parter. Det är svårt att diskutera vem som har den egentliga kontrollen. USA har styrt planerna för fredsförhandlingarna och pressat de båda parterna för en utveckling men parterna har också kunnat lämna sammankomsterna då de velat. Kleiboer diskuterar stormakter, som USA, som medlare och hävdar att det ofta kan vara den ledande staten som får betala priset för konsekvenserna i en fredsprocess. Utifrån denna premis drar hon slutsatsen att det endast är stormakten som kan garantera ett fredsavtal. Man kan alltså resonera att Israel och Palestina kan lämna förhandlingarna (vilket är historiskt bevisat) men att USA har den yttersta makten när det gäller att avsluta fredsprocessen med ett fredsavtal som resultat. Detta resonemang påstår dock att den tredje parten alltid har den yttersta maken och då blir Wallensteens påstående om att en bra medlare ska ta kontroll över de involverade parterna inte lika värdefullt längre, för hur den tredje parten än gör

har de alltid den yttersta makten och det finns, om vi beaktar Wallensteens påstående, inte längre en oduglig medlare.

Wallenstein hävdar, som nämnt, att en svårighet för stater som agerar medlare är att de inte kan fullfölja sin roll, då deras egna nationella intressen står på spel. Som nämnt befinner sig den amerikanska politiken i en förändring vilket skulle kunna resultera i att det kan dröja innan USA kan påverka konflikten inom den närmsta framtiden. Både Wallenstein och Agrell och andra forskare nämner att i vissa fall kan en bakomliggande orsak för den egna statens intressen ligga bakom ett involverade i en annan stats eller andra staters angelägenheter. Rent teoretiskt frågar vi oss om USA möjligtvis har ett eget intresse i regionen med tanke på dess många israelisk-vänliga medborgare i den egna staten. Kleiboer som avhandlar stormakter som medlare, visar på att internationella ledande makter ofta får rollen som medlare automatiskt då de redan har inflytande hos andra stater och detta inflytande kan utnyttjas i goda syften som fredsförhandlingar. Baksidan är att ledande internationella makter ofta har intressen i regioner över hela världen. Detta leder oss till frågan blir om sådana makter då kan agera opartiskt och vi är återigen tillbaka i diskussionen om opartiskhet. Finns det något bakomliggande skenmotiv med bakomliggande maktpolitiskt egenintresse som USA har använt sig av under sin medlingsprocess i konflikten? Vi anser oss inte ha tillräckligt med underlag i denna uppsats för att besvara denna fråga utan kan bara påstå att om fallet skulle vara så, att ett motiv finns bakom USA:s roll om medlare, skulle deras legitimitet för en sådan verkningsfull position raderas.

En diskussion som vi vill föra är vilken roll folket har i medlingsprocessen. Vi har ingen teorigrund för denna diskussion, men efter vår undersökning av konflikten mellan Israel och Palestina anser vi att civilbefolkningens tycke spelar stor roll i huruvida fredsförhandlingarna blir framgångsrika eller ej. Om vi undersöker tiden då Osloprocessen pågick kan vi se att folkets röst spelade stor roll. När det israeliska folket kände oro, för vad som pågick, valdes en ledare som var skeptisk till förhandlingarna. Detta ledde till att förhandlingarna trappades ner. När palestiniernas tillit till sammankomsterna sjönk, ökade våldet från organisationer som Hamas. Man kan självklart vända på detta argument och påstå att det är ledningarna, som är delaktiga i förhandlingarna, som styr vad som händer och därmed hur folket känner inför situationen. Om ledningarna inte lyckas producera framgångsrika resultat som nöjer och tryggar folket minskar självklart tilliten från de civila. Om vi återigen blickar tillbaka på Osloprocessen, exempelvis till år 1994, ser vi dock att våldet i region ökade men att de diplomatiska förhandlingarna, mellan parterna i konflikten, pågick smärtfritt. Vi inser att tilliten från folket till fredsförhandlingarna inte är lika centrala som tilliten mellan ledningarna av parterna i konflikten samt tilliten till medlaren i konfliktlösningen men anser att det är en viktig fråga som bör diskuteras.

Slutligen vill vi diskutera den optimala medlaren. Hur agerar egentligen den optimala medlaren och har USA spelat denne i sin roll som tredje part i konflikten mellan Israel och Palestina? Detta är en svår diskussionsfråga men värd att begrunda. Till att börja med vill vi förklara varför vi väljer att diskutera den *optimala* och inte den *bästa* medlaren. Genom vår analys inser vi att medlaren inte kan göra allt arbete i en fredsprocess, även om man argumenterar för det faktum att de har den yttersta kontrollen i processen. Vi menar att en medlare kan göra mycket i en fredsprocess men inte allt. Därför vill vi påstå att den mest lämpliga medlaren är den som är maximalt verksam för att nå ett fredsavtal.

Bercovitch beskriver hur medlingsprocessen bör gå till väga. Denna redogörelse presenterar, till stor del, även vad de andra författarna har för preferenser i en idealistisk medlingsprocess. Centralt i denna förklaring är förhandlingens pacifistiska karaktär, då den tar avstånd från tvång, våld och är inte ett bindande åtagande. Parterna går från att vara två till tre och den tredje parten ska kunna erbjuda idéer, kunskap och resurser i syftet att lösa konflikten. Hur väl passar USA:s medlingsprocess in i Bercovitchs beskrivning, och om den gör det, har USA:s handlingar som medlare varit optimala? I många avseenden passar USA:s metoder som medlare in i Bercovitchs beskrivning, de har exempelvis tillgång till idéer, kunskap och resurser. Samtidigt finns det många faktorer, som vi diskuterat tidigare i detta kapitel, som ifrågasätter USA:s roll som medlare i denna konflikt. Den centrala frågan nu är om USA bör fortsätta som medlare i framtida fredsförhandlingar. Det är en fråga vi förblir kluvna inför. Eftersom konflikten är så skör, mycket på grund av dess historia, bör konfliktlösningen ledas av en opartisk medlare men vi ser också att det behövs en medlare som har mycket inflytande och tillgång till resurser för att kunna påverka både Israel och Palestina.

6. Referenser

Litteratur:

Aggestam, Karin (s. 188-190) i Gustavsson, Jakob, Tallberg, Jonas (red.) 2006 *"Internationella Relationer"* Författarna och Studentlitteratur, Lund

Aggestam, Karin (red.) 2004. *"(O)Rättfärdiga Krig"*, Studentlitteratur, Lund

Aggestam, Karin, 1999. *Reframing and Resolving Conflict*. Lund University Press

Agrell, Wilhelm, 2000. *"Morgondagens Krig"* Ordfront, Stockholm

Bercovitch, Jacob, 2002. *"Studies In International Mediation"* Palgrave Macmillan

Carlberg, Anders, 2002. *"Osloprocessen Framsteg och Felsteg"* Författares Bokmaskin, Stockholm

Khalidi, Rashid, 1997. *"Palestinian Identity"* Columbia University Press

Kleiboer, Marieke (s. 127-129) i Bercovitch, Jacob, 2002. *"Studies In International Mediation"* Palgrave Macmillan

Mac Ginty, Roger, 2008. *"No War, No Peace"* Palgrave Macmillan

Nye Jr., Joseph S. 2004. *Att förstå internationella konflikter*", Liber AB, Malmö

Ramsbotham, Oliver - Woodhouse, Tom - Miall, Hugh, 2005. *Contemporary Conflict Resolution : the prevention, management and transformation of deadly conflicts*. Blackwell. (2. ed.)

Schulze, E, Kirsten, 2008. *"The Arab-Israeli Conflict"* Pearson Education Limited (2. ed.)

Stansfield, Gareth (s.286-299) i Smith, Steve, Hadfield, Amelia, Dunne, Tim (red.) 2008 *"Foreign Policy- Theories, Actors, Cases"* Oxford University Press

Wallensteen, Peter, 2007. *Understanding Conflict Resolution: War, Peace and the Global System*. London: Sage Publications. (2:a uppl.)

Artiklar:

Israella, Silberman, E. Tory Higgins, and Carol S. Dweck 2005. "Religion and World Change: Violence and Terrorism versus Peace" *Journal of Social Issues*, Vol. 61, No. 4, pp. 761—784

Walter, Russell 2009. "Change They Can Believe In: To Make Israel Safe, Give Palestinians Their Due" *Foreign Affairs*. New York: Jan/Feb 2009. Vol. 88, Iss. 1; pg. 59, 17 pgs

Internet:

www.NE.se sökord: Israel-Palestina-frågan

<http://www.dn.se/nyheter/varlden/clinton-i-fredsskeptiskt-israel-1.811968>, 2009-03-03

<http://www.dn.se/nyheter/varlden/usa-i-samforstand-med-israel-egypten-och-plo-1.479194> 2009-01-06 2009-01-16

<http://www.dn.se/nyheter/varlden/pchr-1434-palestinier-dog-i-gaza-1.820305> 2009-03-12

<http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=130&a=255146> 2006-01-26

<http://www.nytimes.com/2008/12/29/washington/29diplo.html>
2008-12-28

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2364297.svd
2009-01-23

